

תלבושות של עדות אוסף מוזיאון ישראל

ETHNIC COSTUMES
COLLECTION OF THE
ISRAEL MUSEUM, JERUSALEM

604 ■ 9/1999 ■ אלול התשנ"ט

רשות הדואר
ISRAEL POSTAL AUTHORITY
השירות הבולאי PHILATELIC SERVICE

יהודי מרוקו

הילת יהודי מרוקו היא מן הגדולות והעתיקות בקהילות ישראל. רוב בניה הגיעו לישראל בשנות החמישים והשישים. במרוקו היו יהודים הן בכפרים והן בערים ועסקו במסחר, מלאכה וחקלאות.

האוכלוסייה היהודית במרוקו הייתה מורכבת מתושבים ילידי המקום שהיו מפוזרים על פני הארץ ואלהם הצטרפו יהודים ממגורשי ספרד שהתיישבו בעיקר בערי הצפון והמרכז. לבוש האשה היהודיה העירונית היה שונה מלבושן של נשים מוסלמיות ונכרו בו אלמנטים סגנוניים שאולים מן הלבוש הספרדי. כל אזור במרוקו התאפיין בסגנון לבוש מיוחד לו ובצבעוניות שונה.

הלבוש המוצג בבול אופייני לאזור סוס שבדרום מערב מרוקו, סביב הערים טיזנית וטהלה. זהו לבוש טקסי, המורכב מחצאית קטיפה, בד"כ ירוקה ומתניה מהודרת שזורה בחוטי משי ומתכת. את המצח מכסה עטרת פנינים "ספיפה" ומטפחת משי אדומה. הדמות בבול עדויה מחרוזות כבדות מכסף ואמאיל, וצמידים רחבים על פרקי ידיה. תכשיטים אלה נעשו בידי צורפים יהודים שעסקו במלאכה זו בכל רחבי מרוקו.

עבודת האמאיל הייתה מיוחדת לאזור סוס. עם כניסת צרפת למרוקו ב-1912 החלה הגירה גדולה של תושבי הדרום לאזורי המרכז ולערים הגדולות. בהדרגה חודר הלבוש האירופאי, ותופס את מקום בגדי הפאר המסורתיים.

עליה בן-עמי

אוצרת משנה במחלקה לאתנוגרפיה יהודית, מוזיאון ישראל, ירושלים

תודת השירות הבולאי למחלקה לאתנוגרפיה יהודית, מוזיאון ישראל, ירושלים

תלבושות של עדות

הבולים מתארים תלבושות מסורתיות של עדות ישראל בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20. בדרך כלל היהודים היו משולבים היטב בסביבתם ואימצו את סגנון הלבוש של שכניהם, למעט מקומות מעטים שבהם שימרו סגנון לבוש ייחודי.

יהודי בוכארה

וכארה הוא שמה של עיר ואמירות באזור אסיה התיכונה, שברבות השנים הפך שם כולל ליהודים שישבו באזור כולו. עד למאה השלוש עשרה היתה הקהילה בבוכארה קטנה ובלתי מוכרת ואנשיה היו יהודים שהובאו מרחבי איראן ובבל. התנודות במצבם ובמספרם לאורך התקופות, היו תמיד תוצאה ישירה של גלי רדיפות שונים. שפתם הייתה התג'יקית (ניב פרסי) וכך גם נשאר. תרבותם ומסורתם היא ענף של התרבות הפרסית. בסוף המאה ה-18 עברה הקהילה תנועת התעוררות והתחדשות עקב הקשר שנוצר עם השליח המקובל, יוסף ממן. עם השתלטות רוסיה הצארית על האזור נשאר השלטון הפנימי בבוכארה בידי האמיר המוסלמי. היו אלה ימים של גשוג כלכלי, שאנשי הקהילה נהנו ממנו עקב עיסוקם במסחר, בגידול ועיבוד כותנה באמצעים חדישים ובצביעת אריגי משי יקרים. המהפכה הבולשביקית היטיבה עמם תחילה, אך בשנות 1921 חלה החמרה במעמדם. כיום נותרה קהילה קטנה באזור המהווה חלק מאוכלוסייתה של רפובליקת אוזבקיסטאן. גלי עלייה מבוכארה היו למן אמצע המאה ה-19, כשבאחד מהם הגיעו בניה של שכונת הבוכארים בירושלים.

בלבושם נבדלו היהודים משכניהם המוסלמים בעיקר בתקופת האמירות, בחבל אותו נאלצו לכרוך למותניהם, או שהוגבלו בצבעי הטורבן אותו צנפו לראשיהם. מלבושיהם מייצגים את אמירותם הלכלכית. הגברים נהגו ללבוש מעילים רחבי גזירה מאריגי משי צבועים בשיטת איקאט, או משי מרוקם עם חוטי זהב. לראשיהם חבשו כיפות רקומות עם טורבן סביבם או כובעי פרוות קרקול. גם מעילי הנשים נתפרו מאריגים דומים שצבעוניותם עשירה וססגונית. עם השנים ספגה אופנת הלבוש השפעות אירופיות. את בגדיהן ואת ראשיהן עיטרו הנשים בתכשיטי זהב משובצים אבני טורמלין, אודם, אזמרגד ופנינים.

נעם ברעם-בן יוסף

אוצרת במחלקה לאתנוגרפיה יהודית, מוזיאון ישראל, ירושלים

מעצב הבולים: אד ואן אויין
STAMPS DESIGNER: A. VANOOIJEN

Ethnic Costumes

Depicted on the stamps are the traditional costumes of Jewish communities in the late 19th century and early 20th century. In general, the Jews were well integrated into their surroundings and adopted their neighbors' mode of dress, apart from a small number of places where they maintained their own distinctive garb.

The Jews of Bukhara

Bukhara is the name of a city and emirate in Asia Minor, which over the years became the name given in general to all the Jews of the region. Up until the thirteenth century the Bukharan community was small and unknown and was comprised of Jews who had come from all over Iran and Babylon. The fluctuations in situation and number of the Jews through the ages were a direct result of the waves of persecution. Their language was and has remained Tajik (a Persian dialect) and their culture and tradition is a branch of the Persian culture. At the end of the 18th century the community went through a wave of renaissance following the connection established with Kabbalist envoy Joseph Mamman.

With the take over of the region by Czarist Russia, an internal government remained in Bukhara in the hands of the Moslem Emir. This was a period of prosperity, from which the community benefited through their businesses as traders, through the growing and processing of cotton with innovative methods and through the dying of expensive silk fabrics.

The Bolshevik revolution was at first beneficial to their situation, but in 1921 things took a turn for the worse. A small community has remained in the region and constitutes part of the Uzbekistan republic population. Waves of immigrants began arriving in Israel from Bukhara since the mid 19th century, one of them included the builders of the Bukharan suburb of Jerusalem.

In dress the Jews were differentiated from their Moslem neighbors, mainly during the Emirate period, where they were obliged to wear a rope sash around their waists or were even limited to the color of turbans they wore as headdress. Their outfits illustrated their wealth. The men would wear large cut coats made of Ikat colored silk, or silk brocaded with gold thread. They wore embroidered skull caps surrounded by turbans or Karakul fur hats.

The women's coats were also made of similar fabrics, richly and flamboyantly colored. Over the years they incorporated European influences. Bukharan women decorated their clothes and headdresses with gold jewelry studded with gemstones such as tourmaline, ruby, emerald and pearls.

Noam Baram-Ben Yosef

Curator, Jewish Ethnography Department, Israel Museum, Jerusalem

The Jews of Morocco

The Jewish community of Morocco was one of the oldest and largest of all Jewish communities. The majority of its members immigrated to Israel during the 50's and 60's.

השירות הבולאי - טל: 03-5123933
שדרות ירושלים 12, תל אביב-יפו 68021
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-3-5123933
12 Sderot Yerushalayim, 68021, Tel Aviv-Yafo

חותמת
אירוע
להופעת
הבול
SPECIAL
CANCELLATION

The Jews of Morocco lived both in villages and towns, where they traded, worked as craftsmen and as farmers. The Jewish population of Morocco was comprised of native born residents who were spread throughout the country, and were joined by exiles from Spain who mainly settled in the northern and central cities. The dress of urban Jewish women differed to that of Moslem women and had obvious elements of style taken from Spanish dress. Every region in Morocco was characterized by a unique style and coloration of costume.

The costume depicted on the stamp is characteristic of the Seus region in south west Morocco, around the cities of Tiznit and Tahla. It is a ceremonial costume comprising a velvet skirt, usually green, and an ornate bodice woven with silk and metal threads. The forehead is covered with a crown of pearls "sefifa" and a red silk covering. The chest is decked with heavy necklaces of silver and enamel, and the wrists are covered with wide bracelets.

The jewelry was made by Jewish craftsmen who practiced this occupation throughout Morocco. The enamel work was particular to the Seus region.

When France entered Morocco in 1912 many residents from the south began migrating to the central regions and to the large cities. This movement was accompanied by a slow infiltration of European dress which replaced the traditional ornate costumes.

Alia Ben-Ami

Associate Curator in the Department of Jewish Ethnography
the Israel Museum, Jerusalem

Our thanks to the Jewish Ethnography Department, The Israel Museum

ETHNIC COSTUMES

Issue: September 1999
Designer: A. Vanooijen
Stamps Size: 40 mm x 25.7 mm
Plate nos.: 367, 368
Sheet of 15 stamps, Tabs: 5
Printers: Government Printers
Method of printing: Offset

COSTUMES FOLKLORIQUES

Emission: Septembre 1999
Dessinateur: A. Vanooijen
Format de timbres: 40 mm x 25.7 mm
No. de planches.: 367, 368
Feuille de 15 timbres, Bandelettes: 5
Imprimerie: Presses du Gouvernement
Mode d'impression: Offset

VESTIMENTA FOLKLORICA

Emission: Septiembre de 1999
Dibujante: A. Vanooijen
Tamaño de sellos: 40 mm x 25.7 mm
No. de planchas.: 367, 368
Pliegos de 15 sellos, Bandeletas: 5
Imprenta: Imprenta del Estado
Sistema de impresion: Offset